

FAGERLIA

Egil Jarell Lura
jarell.lura@gmail.com
tlf. +47 414 06 953

Tyra Mathilde Marsteng
tyramarsteng@gmail.com
tlf. +47 911 86 128

Masteroppgave i arkitektur
Fakultet for arkitektur og design

NTNU Vår 2018

Veileder: Geir Brendeland

Egil Jarell Lura og Tyra Mathilde Marsteng

INNHold

FAGERLIA	7	INTERVJU	43
Historie	9	Intervju med beboer	45
Beliggenhet	13	Intervju med vaktmester	49
REGISTRERINGER	15	FAGERLIA I DAG	55
Topografi	17	Dagens situasjon	57
Biltrafikk og buss	19	REFERANSER	61
Utsikt	21		
Farger i Fagerlia	23		
FAGERLIA HAGEBY BORETTSLAG	25		
Fagerlia Hageby Borettslag	27		
Typologier	29		
Firemannsbolig i rekke	31		
Kryssdelt firemannsbolig	33		
Fleksibilitet	35		
Nyere rekkehus	37		
Øvrige bygg	39		
Sosial struktur	41		

FAGERLIA

Vi plasserer Fagerlia i tid og sted

HISTORIE

Fagerlia var tidligere arvefeste plass i Bymarka. Byens beboere dro opp hit i sommermånedene, og det var landlig idyll. På jordene som tilhørte Fagerlia gård ble det dyrket poteter, gulrøtter og store, saftige kumepere, og i vintermånedene var ski den viktigste aktiviteten. I 1928 kjøpte Bjørn Geving Fagerlia gård, og han var den siste som drev jordbruk her.

I 1940 kjøpte Trondheim kommune tomten på omlag 100 mål. På grunn av den store bolig mangelen i etterkrigstiden ble gården utparsellert til boligtomter. TOBB, Trondheim og omegn boligbyggelag fikk overta tomten og begynte byggingen av Fagerlia Hageby Borettslag i 1954. Første byggetrinn besto av 14 firemannsboliger bestående av 56 treromsleiligheter. Boligområdet ble så utvidet i

1954, og i 1955 sto området ferdigstilt med til sammen 204 leiligheter fordelt på 51 hus (Sellær, 2013).

I tiden etter andre verdenskrig skulle landet bygges opp igjen. Med Gerhardsen og arbeiderbevegelsen i førersetet ble det satt i gang en ambisiøs boligbygging. Staten allierte seg med kommuner og boligbyggelag, og finansieringen ble ordnet gjennom opprettelsen av Husbanken i 1946.

Fagerlia Hageby Borettslag er et godt eksempel på denne sosiale boligbyggingen. De moderne byplanleggingprinsippene og hagebyteoriene hadde hatt sin innflytelse allerede fra tidlig på 1900-tallet. Hagebyene med boliger skulle etableres adskilt fra industri og arbeidsplasser, i grønne og landlige omgivelser for gode le-

vekår. Det ble fokusert på lys og luft i boligene og funksjonene i boligen ble fordelt over flere rom.

Selv om skalaen på Fagerlia er for liten til å snakke om drabantby, finner vi flere av disse tankene om den moderne hagebyen i Fagerlia. De store grøntområdene mellom byggene gir luft og lys til boligene og plass for barna til å springe rundt i et trygt område. I Gerhardsens ånd var uteområdene delt, slik at alle kunne ta del i det sosiale livet utenfor boligen.

I 1963 ble det oppført 20 nye rekkehus tegnet av Lien og Risan. Disse enhetene er ikke en del av borettslaget, men ligger slik plassert at de er en del av området.

Sør på tomten ligger det et næringslokalet, hvor det inntil nylig har liggen en Bunnpris-butikk. Sentralt på tomten finner vi en opparbeidet lekeplass, og mot skråningen i vest en ballbinge.

Bebyggelsen på Fagerlia skiller seg fra den øvrige boligbebyggelsen på området, som består av for det meste eneboliger med privat hage og tomannboliger og mindre rekkehus, men da på en privat tomt med egen hage og innkjørsel.

BELIGGENHET

Fagerlia ligger på vestsiden av Midtbyen, cirka 20 min gang fra Ila. Området ligger mellom et spredtbygd eneboligstrøk til sør-øst og markagrensa til nordvest. Til sør-vest ligger et ganske kuppert terreng, og mot nord-vest åpner tomten seg i en fantastisk utsikt mot fjorden.

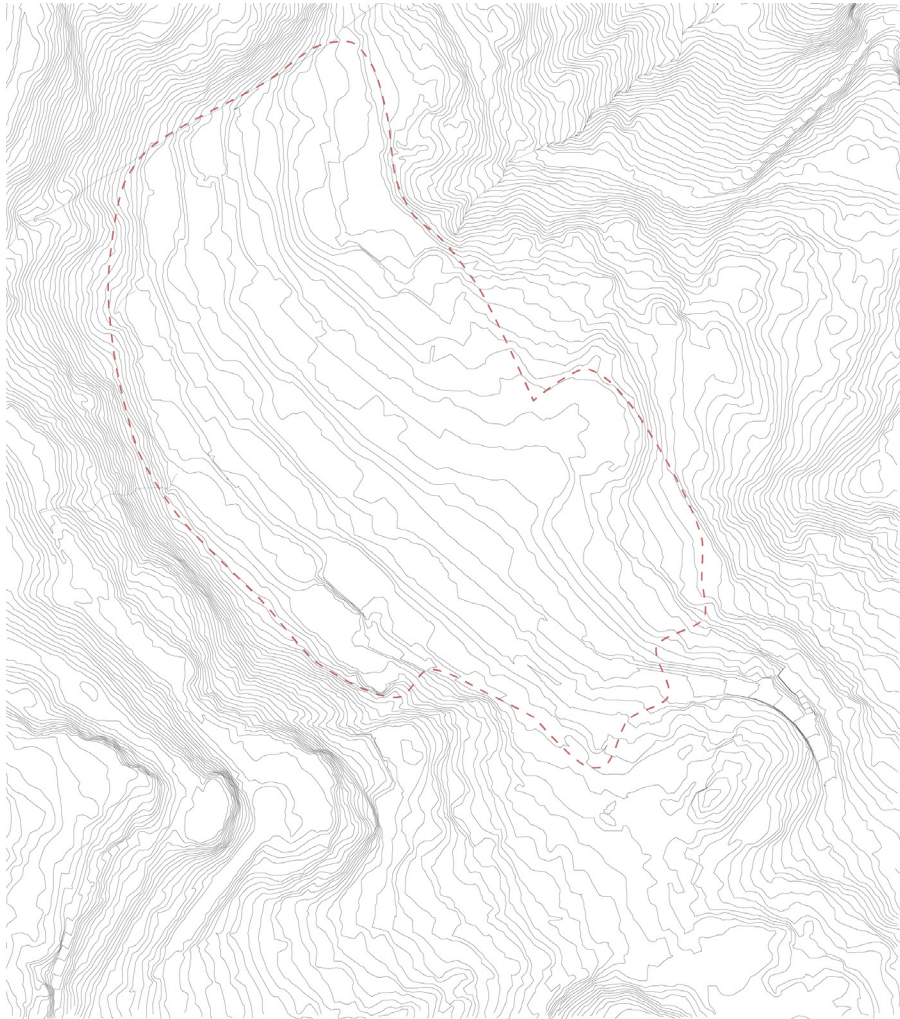
På Ila finner man det meste man trenger av funksjoner, som for eksempel butikker og skole. Tomtens nærhet til naturen gir også fantastiske rekreasjonsmuligheter. Det går skispor og turløyper nesten fra tomten og innover i bymarka. 12 minutters gange mot sør ligger Teisendammen, hvor man kan bade og padle kajak på sommeren, og gå på skøyter på vinteren. Følger man ruten videre ca. 10 minutter kommer man til Byåsen butikkssenter.

Til høyre: funksjoner og avstander fra Fagerlia

REGISTRERINGER

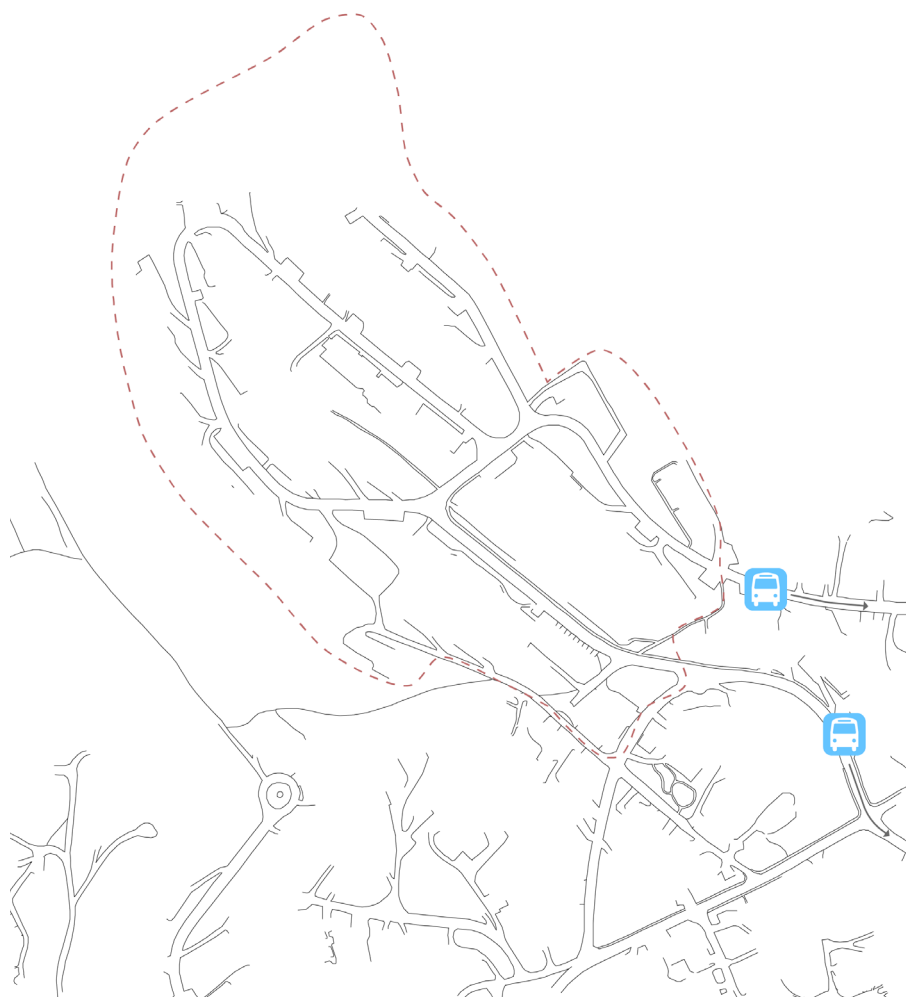
Undersøkelser av tomta

TOPOGRAFI

Tomta ligger på et veldig kuppert terreng og heller fra sør-vest mot nord-øst. Terrenget er terrasert ut på tomten der firemannsboligene står. Høydeforskjellen og plasseringen av byggene i terrenget gjør at de fleste av boligene har fjordutsikt fra andre etasje.

BILTRAFIKK OG BUSS

Området er preget av mye gateparkering og spredte, små parkeringsplasser rundt om på området. Det finnes 52 garasje plasser i garasjeanlegg, men disse byggene er i svært dårlig stand og garasjedørene for små for moderne familie biler. Det finnes P-plass for Trondheim bilkollektiv. Det er framkommelighet for bil frem til alle boligene. Bussen går fra busstoppet Fagerliveien der Fagerliveien møter Roald Amundsens vei, 5 min gange, og busstoppet Schiøtz' vei, også langs Roald Amundsens vei. Bussen går fra Midtbyen, opp Roald Amundsens vei og videre til Byåsen, og bruker ca. 8 minutter fra Fagerlia til Midtbyen.

UTSIKT

Tomta har veldig fin utsikt og fine kvaliteter i form av nærhet til naturen. Noe av det første vi la merke til da vi besøkte Fagerlia, var utsikten. Når man beveger seg på området, får man hele tiden gløtt mellom husene av Trondheimsfjorden og Munkholmen mot nord-øst. Kommer man seg litt opp i høyden, har man også utsikt over hele Trondheim by mot øst og sør. Som en rygg i vest og nord ligger Bymarka og skogen.

FARGER I FAGERLIA

I dag er det lite farger på boligene i Fagerlia Hageby Borettslag. De har tidligere hatt en fargepalett basert på Trondheimsfargene, men ikke alle husene er malt enda.

Kine Angelo har i denne sammenheng foreslått og laget en oppjustering av denne fargepaletten for å skape mer variasjon i både farge og lyshet. Hennes forslag, som du ser på forrige side, er også basert på Trondheimsfargene. Det hun foreslår er flere nyanser, hovedsakelig fokusert på varierende lyshet. Grunnen er at den tidligere paletten bestod for det meste av nokså mørke farger. Denne nye paletten gjør at flere av husene blir synligere når det begynner å bli mørkt ute, noe som er viktig i en by med en ganske mørk vinterstid.

Vi ønsker å videreføre Kines forslag ved å ta i bruk de samme fargene på de nye boligene vi foreslår i Fagerlia.

FAGERLIA HAGEBY BORETTSLAG

Boligene i Fagerlia

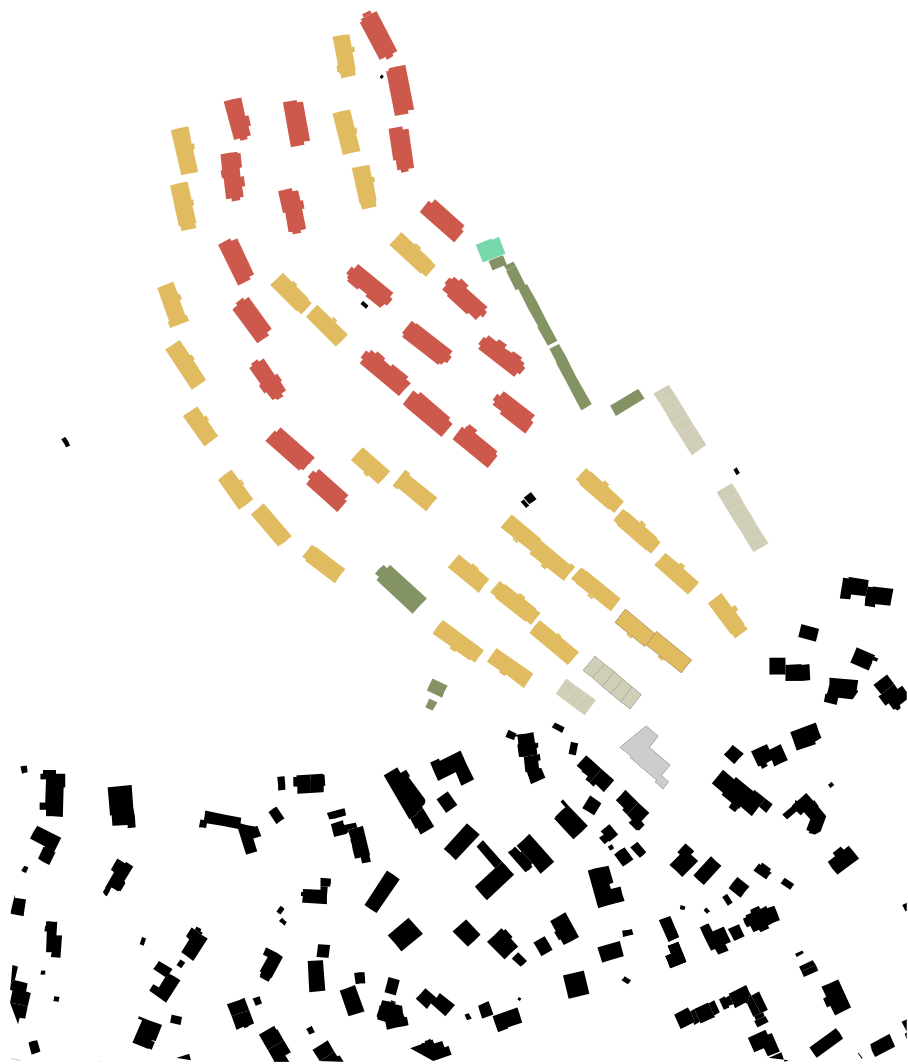
FAGERLIA HAGEBY BORETTSLAG

Fagerlia Hageby borettslag ble etablert høsten 1954, et drøyt halvår før de fleste bygningene sto klare i 1955. Borettslaget består av 51 trehus, hvorav 30 er kryssdelt og 21 er rekkehus. Alle husene inneholder fire leiligheter og opprinnelig varierte disse fra to til fire-roms. Ettersom det i de senere år har blitt tillatt å bygge på, finnes det leiligheter med atskillig flere rom enn det. Totalt er det 204 boenheter i borettslaget.

I tillegg er det også 2 rekker a 6 boliger, en rekke a 5 og en rekke a 3 boliger, som har kommet til senere. Disse ligger på samme området, men er altså ikke en del av borettslaget.

På Fagerlia er boligene organisert spredt i store felles grøntarealer, til fordel for små, private hageparseller.

Dette gir mer utearealet til flere, et mer åpent området og en friere bruk av utearealene. Her lever tanken om fellesskap og barna kan løpe fritt mellom husene.

TYPOLOGIER

REKKEHUS TYPE 1

REKKEHUS TYPE 2

KRYSSDELT

BOLIG +
TOMME NÆRINGSLO-
KALER

GARASJEANLEGG

STYREROM OG VAKT-
MESTERKONTOR

FIREMANNSBOLIG I REKKE

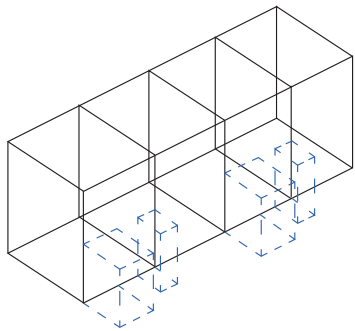
Rekkehusene på fire boliger har inngang fra nord-øst og sørvest, uten om det er de like. Originalformen og fasadene har et stramt og ujlålete uttrykk med enkle former og et karakteristisk saltak som går over alle enhetene. De går over to plan + kjellerplan med vaskerom og boder. P-rom rundt 80 m² originalt. Veldig mange av disse er senere utvidet rundt inngangspartiet. Her har folk utvidet noe forskjellig, slik at hver av bygningene over tid har fått hver sin form. Soverommene og bad er organisert på første plan, mens de sosiale rommene som stue og kjøkken er i andre etasje. Fra andre etasje har man helt åpen utsikt over fjorden i de fleste av enhetene.

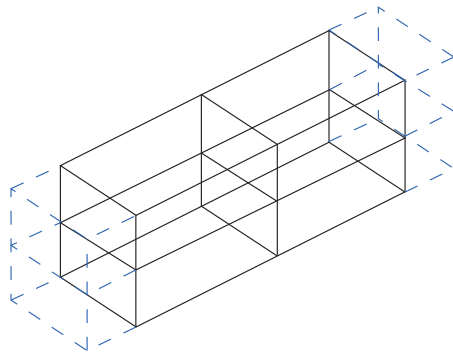

KRYSSDELT FIREMANNSBOLIG

Firemannsboligene har inngang fra nord-øst eller nord-vest, alt ettersom hvordan de ligger til veien. De har den samme formen og det samme uttrykket som rekkehusene, og utenom inngangssituasjonene fremstår disse to typologiene relativt like. De er kryssdelt og har en felles inngangsdør og oppgang plassert sentralt. Leilighetene er over et plan, enten i 1. eller i andre 2. Firemannsboligene varierer i størrelse, fra 2- til 4-roms. Disse boligene har også blitt bygd på i ettertid, da i endeveggene, som en forlengelse av originalformen. Flere har også bygd på privat terrasse.

Utvidelse av rekkehusene, ved inngangspartiet.

Utvidelse av firemannsboligene, i gavlveggene

FLEKSIBILITET

I de eksisterende typologiene på Fagerlia ligger det en fleksibilitet i muligheten for å utvide boligene. Dette gjør typologiene tilpasningsdyktige over tid, og tillater at beboerne er med og forme sine egne hjem. Påbyggingen begynte tidlig på 80-tallet, og en arkitekt som bodde i Fagerlia har tegnet dem. Vår vurdering er at der utvidelsen er gjort i gavlveggene, fungerer det fint. I de tilfellene hvor rekkehusene har blitt bygd på, har dette blitt gjort uavhengig av naboen, og det har derfor i noen av husene ikke fungert like bra.

NYERE REKKEHUS

De nyere rekkehusene på området ble oppført i 1963, tegnet av Lien og Risan Arkitekter. Dette er type-rekkehus som man finner igjen flere steder. 8 av enhetene er plassert ved det tomme næringslokalet sør-vest på tomten. De 12 resterende ligger i to rekker langs Elsterparken øst på tomta. Disse 12 enhetene har en fantastisk kvalitet i at de ligger i skogen, omringet av trær. Boligene er tre etasjer og utnytter terrenget med inngang fra to nivåer i flere av enhetene. Boligene som ligger i samme rekke deler tomt.

Fotballbane på toppen av tomta med nydelig fjordutsikt

En tidligere Bunnpris, står nå tomt. Boliger oppå

Garasje for traktor

Garasjeanlegg 1

Borettslaghus og vaktmesterkontor

Garasjeanlegg 2

ØVRIGE BYGG

SOSIAL STRUKTUR

- Velforeninga i Fagerlia er foreldredrevet med økonomisk støtte fra styret. Intensjonen er å arrangere aktiviteter primært rettet mot barna i borettslaget. Vi har de senere årene vært ca. 7 par som har delt på oppgavene, og det har vært mange fine opplevelser. Ved å være med kommer man i kontakt med masse hyggelige folk, og det er en glede å se de minste kose seg på felles arrangementer.

Dette kan vi lese på borettslaget hjemmeside. Hver vår arrangerer de dugnad og natursti, på sommeren har de sommerfest og enkelte år fotballturnering, og når det lir mot advent sørger de for tenning av juletreet ved Trafoen, samt at de arrangerer juletreffest like over jul. Nabolaget har også organisert en facebookgruppe for lån av ting.

Det at det eksisterer en tilsynelatende velfungerende sosial struktur i nabolaget allerede er noe vi ønsker å bygge videre på i vårt prosjekt, både som en ingegreringsarena og for å bygge godt naboskap forøvrig.

Vi ser en mulighet for å tilføre flere sosiale tilbud til nabolaget. I den nedlagte Bunnprisen sør-øst på tomten ser vi for oss at det kunne vært mulighet for å utnytte lokalet til å lage et innendørs lokale for felles bruk. En sosial møteplass, som en utlånssentral eller et delt verksted, eller bare et lokale for å arrangere festligheter for hele nabolaget.

INTERVJU

Vi møtte en beboer og vaktmesteren i boretts-
laget for å lære om livet i Fagerlia

INTERVJU MED BEBOER

Sverre Løseth har bodd i Fagerlia i over 50 år og har også vært formann i borettslaget. Vi møtte han for en prat om hvordan livet på Fagerlia har vært.

Familien på fem flyttet inn i et av de nybygde rekkehusene innerst på tomte i 1955 da Sverre var 6 år. Foreldrene ble boende i Fagerlia til de gikk bort i 2006. Sverre sier at Fagerlia var et fint sted å vokse opp. På 50-tallet var Fagerlia et bilfritt område, og ungene samlet seg for å kjøre med kjelke eller slå ball i de store felles hagene. Uten dagens elektronikk og duppeditter, foregikk lekningen ute. De første årene Fagerlia sto ferdig var det mange barn her, og alle barna kjente hverandre. Ved trafoen som står midt på området var det et tak og en benk, som ble møteplassen for barna. Han forteller også at det var et

trygt sted å vokse opp. Da han ble eldre pleide han og kompisene å gå til byen for å se på kino, avstanden føltes ikke stor, eller han gikk skiturer i Bymarka rett utenfor døra.

Sverre flyttet ut fra foreldrene sine i 1973, men flyttet tilbake med kone og barn i 1980. De fikk forkjøpsrett gjennom TOBB, og flyttet inn i en leilighet i en av de kryssdelte boligene. Også da hans barn vokste opp var ungene ute i hagen og slo ball etter skoletid, og det opplevdes fortsatt som et godt sted å vokse opp for hans barn. Familien bodde her frem til 2008. Da vi spør Sverre hvorfor han flyttet, svarer han: "Fagerlia er ikke noe sted å bli gammel." Han hadde selv opplevd hvordan det var for foreldrene hans å bli gamle her. Han forteller at det er fordi boligene er for dårlig tilrettelagt

at dette er utfordrende. Alle boligene har trinn opp eller ned til inngangen, kjøkkenet i rekkehusene ligger i andre etasje, og badene er veldig små.

Da Sverre og familien flyttet til Fagerlia i 1955, var de fleste på området barnefamilier. I årene fra 1955 og til i dag har hvem som bor på området gått i bølger med generasjonene. I noen perioder har det vært mange eldre her. Men ettersom Fagerlia består av hele 204 boenheter, er generasjonene overlappende og det har alltid bodd en blanding av unge og eldre her. Sverre kan fortelle om flere personer som har blitt boende på Fagerlia livet ut.

Naboskapet i Fagerlia var bra. Da husene sto ferdigbygd var hele området omgitt av leire, og naboene gikk

sammen for å få til plen. Han forteller om en god dugnadsånd, som dessverre har avtatt over tid. Det har vært mange arenaer for beboerne å engasjere seg. De hadde et husmorlag som drev en barnehage, der dagens Fagerlia barnehage nå ligger. Dette huset, eid av borettslaget, ble også brukt til fellesarrangementer og diskotek. Etterhvert som deltakerne i husmorlaget ble eldre, gikk det over i eldretreff. Da denne generasjonen gikk bort, fulgte ikke den nye generasjonen opp på lik linje. Etterhvert som tiden har endret seg er det jo mer vanlig at folk har sine sosiale arenaer utenfor boligen, og barn går på kveldsaktiviteter andre steder i byen.

Sverre var formann for borettslaget da påbyggingen på boligene begynte en gang på sent 70-, tidlig 80-tallet. Det

var en arkitekt som bodde i Fagerlia som tegnet ut planene. Det begynte med verandakasser på rekkehusene, og utviklet seg til større utvidelser av boligene. Sverre var en av dem som fikk utvidet sin bolig. De fikk et nye soverom og stue, så barna kunne få egne rom. Da barna flyttet ut, fjernet de det ene soverommet slik at de fikk en stor og romslig stue.

Da rasjoneringsen av personbiler ble opphevet i 1960, skaffet alle seg bil. De to parkeringshusene ble etablert i tiden etter 1960. Fra å være et område med kun 4 biler, er det i tiden etter 1960 og til i dag blitt et område preget av mye biler og gateparkering, som i landet forøvrig.

INTERVJU MED VAKTMESTER

Ingvar Berg har vært vaktmester i Fagerlia Hageby Borettslag siden 1986, og har dermed full kontroll på området. Han gjør alt fra oppfølging i påbygg, snøbrøyting, klipper plen og busker, holder vekster rundt trærne og garasjene nede, strør på glatte dager, og pusser opp fellesområder. Han sier at jobben hans også har et sosialt aspekt da han er innom alle beboerne og kommer i snakk med dem.

Ingvar bor ikke på området selv, men han har inntrykket av at folk liker å bo er. Noen flytter fordi boligene er for små. Når familiene får flere barn, vil de flytte til hus med mer plass. Ingvar forteller at spekteret av de som bor på Fagerlia er vidt, fra barnefamilier til eldre. Eldste beboeren på Fagerlia i dag er 98, og kjører ennå

bil. Han sier at det er mange familier som bor her, og dermed er det mange barn i området som bruker de felles uteområdene hele året. Det er også folk som har bodd her lenge, hvor barna har flyttet ut, men de eldre blir værende. I det siste har det vært en tendens til at de eldre som nå ikke bor med barna sine lengre flytter enten ut på landstedene sine, eller i en mindre og mer praktisk leilighet i byen. Vi spør om det bor noen rullestolbrukere her, og han svarer at det ikke gjør det nå, men at det har gjort det tidligere, en ung mann som bodde i en leilighet på første plan i en kryssdelt bolig. Da ordnet de rampe opp til balkongen for at rullestolbrukeren skulle komme seg inn i leiligheten. Dette fungerte, men var ikke ideelt, og han flyttet etter noen år. Han sier boligene er utfordrende utformet for

rullestolbrukere. Han mener det er flest veletablerte familier som kjøper bolig her nå fordi de større boligene er såpass dyre, men at det også er noen enslige og par uten barn som flytter inn i 2-romsleilighetene, som er rimeligere.

Ingvar anslår at det bor rundt 700-800 på området. Da sier det seg selv at ikke alle kjenner alle, det er heller grupperinger innad i borettslaget. For eksempel møtes barnefamiliene på lekeplassen og i barnehagen, mens pensjonistene kommer i snakk fra balkongene på dagtid. Han påpeker samholdet i boligene som ligger helt nord-øst på tomten som spesielt godt. Der forteller han at en utepils i solen på balkongen i 2-tiden fort vokser og kan utvikle seg til en fest som varer utover kveldstidene.

Alt utenfor boligen er felleseie. Den uskrevne regelen er at det som befinner seg i umiddelbar nærhet rundt boligen stiller de enkelte med selv, og de fleste har ordnet seg terrasser og opparbeidede hagesituasjoner her. Her ferdes man ikke. Utover det beveger folk seg fritt. Det blir påpekt at særlig lekeplassen og fotballbanen er arenaer hvor barna og foreldrene møtes. Vi får inntrykket av at grensene mellom privat og offentlig er litt diffuse, og at de delte grøntområdene der det er program er de som blir benyttet mest.

Det har vært en kontinuerlig oppdatering av boligmassen og området. Han mener bygningsmassen fra 50-tallet var av dårlig kvalitet, og forteller at man på 70-tallet kunne bytte Donaldblader med naboen under veggene.

Sakte, men sikkert har alt blitt byttet ut og oppdatert over tid, i forhold til nyere forskrifter. Men dette har blitt gjort på en sånn måte at husene har blitt bevart, og alle boligene ser tilnærmet like ut som originalene (utenom påbyggingen da). Av endringer som blir nevnt senere i samtalen er for eksempel nedleggelsen av Bunnprisen sør på tomta for noen år siden og salget av barnehagen/felleshuset som borettslaget eide.

Mange har bygd på boligene sine, men det er dyrt. Dette har skjedd kontinuerlig i hele Ingvars vaktmesterperiode, det begynte på midten av 1980-tallet. Det er familier som har flyttet hit og etablert seg tidlig, og som har villet bli boende ved familieutvidelse som har stått for disse påbyggene. De gjør det for å bli

boende på området. Han sier at en utbygging i gavlveggen på den kryssdelte boligen fort kan komme opp i 2 millioner, og han mener det ikke er lønnsomt for familiene, at de ikke får den tilsvarende verdiøkningen. Utbyggingen fungerer fint i gavlveggene på den kryssdelte boligen, men Ingvar syns ikke det fungerer for rekkehuse- ne. Det er tillatt for rekkehuse- netene å bygge ut uavhengig av om naboen vil bygge ut, og det har derfor blitt mange finurlige løsninger av dårlig kvalitet.

Det finnes 52 garasje- plasser på området, men disse er i veldig dårlig stand, og er for små for større familiebiler. Han mener de må rives og bygges på ny alle sammen. Han viser oss planer for riving av garasje- anlegget i sør og planer for et nytt

anlegg. Det eksisterende anlegget er mange små garasjer satt på rekke, og en "celle" til hver bil. De nye planene viser et mer klassisk parkeringshus med innkjøring i begge ender og et stort rom for alle bilene. Det nye anlegget vil ha plass til 10 flere biler enn det gamle. Det nye anlegget vil også ha opplegg for elbil. Han sier at så og si alle på Fagerlia har bil, men det er mange som lar bilen stå på dagen, og sykler og el-sykler til jobb. Det er såpass nærme byen til at dette går fint. Bilen blir brukt til å dra på hytta, handle og kveldsaktiviteter for ungene.

Vi spør Ingvar om han har noen tanker om hvorfor Fagerlia er et populært boligområde. Ingvar nevner først og fremst beliggenheten. Det er både nære byen og nære marka,

med skiløyper og turstier i umiddelbar nærhet. Det går sykkeltrasse fra Ila og oppover. Vi spør om ikke utsikten er viktig, og da kommer han på at den. Han sier at folk er *veldig* opp-tatt av utsikten sin og at det kanskje er den sterkeste kvaliteten. Fagerlia hadde ikke vært det samme området uten den. Måten husene er plassert i terrenget gjør at alle har utsikt over fjorden og hele området virker åpent og luftig. Han forteller en historie om da han hadde satt opp en mast på vaktmesterbygningen. Den måtte han etterhvert fjerne, fordi den kom akkurat foran Munkholmen i utsikten til en av beboerne.

FAGERLIA I DAG

Oppsummering

DAGENS SITUASJON

Etter å ha besøkt tomte flere ganger og snakket med forskjellige mennesker som har tilknytning til Fagerlia, har vi forsøkt å danne oss et bilde av kvalitetene og utfordringene tomte besitter:

Kvaliteter:

- Utsikt, åpenhet og luft
- Beliggenhet, nær mark og by
- Naturomgivelsene
- Store felles grøntområder
- Grønt og velstelt
- Behagelig skala på husene
- Den sosiale strukturen i nabolaget
- Fleksibiliteten i typologiene
- Diversitet i leilighetstyper

Utfordringer:

- Ingen boliger for større familier
- Universell utforming
- Diffuse overganger mellom privat og

offentlig

- Mye gateparkering

Fagerlia oppleves som et godt sted å bo. Mellom boligene er det lys og luft, det er grønt og velstelt, og kontrasten mellom den åpne utsikten over Trondheimsfjorden og skogen i Bymarka som strekker seg inn på området gjør Fagerlia til en naturopplevelse. Selv om landbruket ikke finnes her lenger, får vi en følelse av at Fagerlia ligger utenfor byens mas og støy. Samtidig ligger ikke byen mer enn en 20 minutters spasertur unna. Ikke-urbant, men sentralt. Beliggenheten er en viktig kvalitet. I tillegg er det nærhet til barnehage og 11a skole, som er en av tre mottaksskoler i Trondheim. Skolen har et godt rykte og mottok i 2016 Dronning Sonjas skolepris for likeverd og inkludering. Skolekretsen har et

godt mangfold av nasjonaliteter, men akkurat rundt Fagerlia har kommunen lite bosetting av innvandrere. Å øke mangfoldet i området vil være en berikelse for stedet.

De som har vokst opp på Fagerlia har en sterk tilknytning til stedet og flere har levd hele livet sitt her. Stedet har en sterk identitet. Ånden fra bygningenes opprinnelsestid er fortsatt tilstede på området. Dette er noe vi ønsker å styrke og bygge videre på. Ved fortetting av området må vi være bevisste i skala og form for å ikke ødelegge stedets karakter.

Området har en relativt god demografisk blanding ettersom boligene varierer fra 2 til 4 rom. De passer både for barnefamilien og for en enslig forsørgjer. Enhetene er også

relativt billige i forhold til andre, nyere sentrumsnære boliger i Trondheim. Begrensningen ligger allikevel på den tradisjonelle norske kjernefamilien på fire. Flere familier flytter fra Fagerlia fordi de vil ha flere rom og mer plass. Vi ønsker derfor å jobbe med gode boliger for større familier, slik at barna ikke forsvinner fra området.

Det er også en stor utfordring at det ikke finnes noen universelt utformede boliger på området. Dette er stigmatiserende og presisseres som et av hovedargumentene for at folk flytter fra Fagerlia. Å planlegge boliger for alle, uavhengig av livssituasjon, vil bli viktig.

De felles uteområdene nevnes som en kvalitet fra de vi har snakket med. Likevel opplever vi at det er der

uteområdene er programmert, med lekeplassen og fotballbanen, at de fungerer best som sosiale møteplasser for områdetets beboere. Folk sitter på sine egne terrasser i tilknytning til boligen, og når vi beveger oss på plenen, er det vanskelig å vite hvor nære boligene vi kan gå. Det kan være at man kan øke uteområdenes verdi ved å etablere tydeligere skiller mellom offentlig og privat, og ved å programmere uteområdene i større grad enn de er i dag.

Samtidig blir disse uprogrammerte grøntarealene brukt av små barn. Her kan de spille fotball, slåball, løpe rundt, og bare være barn. Ettersom at alle disse arealene har boliger rundt seg, oppleves de også som trygge. Dette er en fordel for både barna og foreldrene.

REFERANSER

Litteratur:

Sellær, Arne. (2013). Historien om Fagerlia Hageby Borettslag. *Byåsminner 2013*. Byåsen Historielag.

Illustrasjoner:

1: Schøningsdal gård. Foto: FW 043629 UB/NTNU. Hentet fra Byåsminner 2013.

2: Fagerlia Hageby Borettslag under bygging. Foto: Schrøderarkivet, Sverresborg museum.

#: Dugnad i Fagerlia Hageby Borettslag. Foto hentet fra Borettslagets hjemmeside: <http://fagerliahageby.no/>

Egil Jarell Lura
jarell.lura@gmail.com
tlf. +47 414 06 953

Tyra Mathilde Marsteng
tyramarsteng@gmail.com
tlf. +47 911 86 128

Masteroppgave i arkitektur
Fakultet for arkitektur og design

NTNU Vår 2018

Veileder: Geir Brendeland

